ΕΘΝΙΚΟ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ

ΕΙΚΟΝΕΣ ΠΟΥ ΖΩΝΤΑΝΕΨΑΝ ΣΤΟΝ ΠΗΛΟ

—Η επανέκθεση της Συλλογής Αγγείων

01

ΕΛΙΣΑΒΕΤ ΣΤΑΣΙΝΟΠΟΥΛΟΥ
Έφορος ε.τ. της Συλλογής Αγγείων και Μικροτεχνίας

Η ΣΥΛΛΟΓΗ ΑΓΓΕΙΩΝ ΚΑΙ ΜΙΚΡΟΤΕχνίας, που εκτίθεται στον α΄ όροφο του Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου, στις αίθουσες 49-63, είναι η μεγαλύτερη Συλλογή του Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου, καθώς περιλαμβάνει, εκτός από πήλινα αγγεία, πήλινα ειδώλια, γυάλινα σκεύη, χρυσά κοσμήματα, αργυρά σκεύη, και οστέινα μικροτεχνήματα.

Κύριος κορμός της Συλλογής είναι τα πήλινα αγγεία που χρονολογούνται από τους γεωμετρικούς μέχρι και τους ελληνιστικούς χρόνους. Η πληθώρα και η ποιότητα των γεωμετρικών αγγείων και

01 Η Έκθεση των Αγγείων κατά τα τέλη του 19ου αιώνα.

02

03

02 **Η αίθουσα των Μεγάλων Ιερών. Επανέκθεση του 2005.**

03 **Η έκθεση της Συλλογής Αγγείων της Σέμνης Καρούζου.**

04 **Μνημειώδης επιτύμβιος κρατήρας με παράσταση εκφοράς νεκρού, του Ζωγράφου του Hirschfeld. Βρέθηκε στον Κεραμεικό. 745-740 π.Χ. (αρ. 990).**

των πρώιμων αττικών μελανομόρφων της Βάρης, οι αιθέριες παραστάσεις των λευκών ληκύθων και τα αττικά ερυθρόμορφα αγγεία του 4ου αι. π.Χ. κατατάσσουν τη Συλλογή ανάμεσα στις πλουσιότερες του κόσμου.

Βασικός πυρήνας της Συλλογής υπήρξαν τα αρχαία των Συλλογών της Αρχαιολογικής Εταιρείας και της Γενικής Εφορείας Αρχαιοτήτων τα οποία παραδόθηκαν στη δεκαετία του 1880 και 1890 στο νεόκτιστο Μουσείο. Τα περισσότερα προέρχονται από τις παλαιές ανασκαφές σε νεκροταφεία, όπως του Κεραμεικού και της Βάρης, ή σε ιερά, όπως των Ηραίων του Άργους και της Περαχώρας, της Ορθίας Αρτέμιδος στη Σπάρτη, του Σουνίου, της Ακροπόλης των Αθηνών, της Ηφαιστίας της Λήμνου, ή του βοιωτικού Καβειρίου. Ιδιαίτερα σημαντική για τον εμπλουτισμό της Συλλογής υπήρξε η δωρεά μεγάλων ιδιωτικών συλλογών, ιδιαίτερα μετά τη δεκαετία του 1950, καθώς με την ίδρυση νέων τοπικών μουσείων για τη στέγαση των νέων ευρημάτων της περιοχής σταματάει πλέον η συγκέντρωση αρχαιοτήτων στο Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο. Κατ' αυτόν τον τρόπο, προσαρτήθηκαν περίφημες συλλογές, όπως η Συλλογή Μισθού, η Συλλογή Εμπεδοκλέους, η Συλλογή Σταθάτου και τελευταία η Συλλογή Βλαστού-Σερπιέρη.

Η Συλλογή Αγγείων και Μικροτεχνίας παρουσιάστηκε για πρώτη φορά στο διάστημα μεταξύ των ετών 1889 και 1894, στις σημερινές αίθουσες των Γλυπτών 28-32. Σε 92 προθήκες κατά μήκος των τοίχων και σε βάθρα και τραπεζιόσχημες προθήκες στο μέσον των αιθουσών 28-30, παρουσιάστηκαν τα γεωμετρικά, ανατολίζοντα, μελανόμορφα και ερυ-

θρόμορφα αγγεία, οι λευκές λήκυθοι, τα γυάλινα σκεύη και η εφυαλωμένη κεραμική και τα πήλινα λυχνάρια. Μαζί εκτέθηκαν οι σκελετοί του Κεραμεικού και το ξύλινο φέρετρο του Πειραιά. Η Συλλογή των Πήλινων Ειδωλίων ακολούθησε στις επόμενες αίθουσες (αρ. 31-32), όπου παρουσιάστηκαν κυρίως ειδώλια από την Τανάγρα και την Ερέτρια (31) μαζί με τα χρυσά κοσμήματα από τον τάφο της Φιλωτέρας, ενώ στην επόμενη αίθουσα (32) τα ειδώλια από τη Μύρινα της Μ. Ασίας, τα οποία είχαν δωρηθεί στο Μουσείο το 1884 από τον Ι. Μισθό.[1] Από αυτή την πρώτη έκθεση δυστυχώς δεν υπάρχει αρχειακό υλικό εκτός από μία φωτογραφία.

Η Έκθεση των Αγγείων κατά την δεκαετία του 1950, στον α΄ όροφο της διώροφης επέκτασης που κτίστηκε στο διάστημα 1932-1939 στην ανατολική πλευρά του Μουσείου, υπήρξε εμπνευσμένο έργο της Σέμνης Καρούζου.

Και προπολεμικά η Σ. Καρούζου είχε κάνει επεμβάσεις στην παλιά έκθεση του Π. Καββαδία, έκθεση που αντιπροσώπευε κυρίως την καλλιτεχνική βούληση μιας ορισμένης εποχής, δηλαδή τη διακοσμητική χρήση των έργων, χωρίς την υποβολή καμίας ιδέας. Σκοπός της μεταπολεμικής Επανέκθεσης ήταν να εικονιστούν «οκτώ το λιγότερο αιώνες μιας ακμαίας δραστηριότητας της αττικής κεραμεικής καθώς και άλλων εργαστηρίων ελλαδικών, νησιωτικών, κυπριακών και να παρουσιαστούν τα ποικίλα αναθήματα τριών σπουδαίων ιερών της Πελοποννήσου: των Ηραίων του Άργους και της Περαχώρας, της Ορθίας Αρτέμιδος της Σπάρτης, αλλά και αυτών του Σουνίου, της Ηφαιστίας της Λήμνου και του βοιωτικού Καβειρίου: πήλινα, χάλκινα, οστέινα ... άλλα σπουδαία έργα τέχνης, άλλα ξεγελάσματα των θεών, δώρα της φτωχολογιάς ... που προδίδουν την πίστη των προσκυνητών, τις ελπίδες, τον φόβο τους από τους θεούς». Με την πεποίθηση ότι δίπλα στα κορυφαία έργα τα δευτερεύοντα δείχνουν τη δημιουργική φλόγα και την ψυχική δροσιά των δημιουργών τους, δεν απομόνωσε τα αριστουργήματα, αλλά παρέθεσε δίπλα τους τα παράλληλα ταπεινά.[2]

Η Έκθεση ξεδιπλωνόταν στις αίθουσες 49-56 του α΄ ορόφου, συνολικού εμβαδού 1517 τ.μ. Εκεί, ακολουθώντας την εξέλιξη της ελληνικής κεραμικής από τον 11ο αι. π.Χ. μέχρι και τον 4ο αι. π.Χ., είχαν παρουσιαστεί 5.000 αντικείμενα, προϊόντα όχι μόνο αττικών εργαστηρίων αλλά και άλλων εξίσου σημαντικών, όπως το κορινθιακό, το βοιωτικό, το αργείο, το αχαϊκό, το λακωνικό, το θεσσαλικό, το κυπριακό, το παριανό, το ναξιακό, το ευβοϊκό, το θασιακό, το ροδιακό, της Ιωνίας, της Λήμνου καθώς και αυτό της Ετρουρίας.

Η μέχρι το σεισμό του 1999 μορφή της Έκθεσης άλλαξε μερικώς ύστερα από τις επανεκθετικές εργασίες που έγιναν από την τότε Έφορο της Συλλογής Β. Φιλιππάκη (1968-1978) και κυρίως από τις μετέπειτα Εφόρους Ό. Αλεξανδρή (1980-1982) και Η. Ζερβουδάκη (1982-1999).

Μετά το σεισμό του 1999, με τις τόσο καταστροφικές για την Έκθεση των Αγγείων συνέπειες και ενόψει των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004, κρίθηκε αναγκαία η Επανέκθεση της Συλλογής με νέο σκεπτικό. Καθώς είχε ήδη αποφασιστεί η μεταστέγαση του Νομισματικού Μουσείου από το Εθνικό Μουσείο στο Ιλίου Μέλαθρον, προκειμένου να παρουσιαστούν στις αίθουσές του για πρώτη φορά στο κοινό η ελληνιστική κεραμική και οι Συλλογές Μικροτεχνίας, άλλαξε η πορεία της Έκθεσης καταλήγοντας πλέον, με τα τελευταία αττικά ερυθρόμορφα αγγεία του 4ου αι. π.Χ., στην είσοδο του Νομισματικού Μουσείου.

Λίγα σημαντικά έργα, αντιπροσωπευτικά της εποχής τους, όπως ο αμφορέας του Διπύλου (αρ. 804), ο τάφος του Κεραμεικού με τα ελεφαντοστέινα ειδώλια, ο σκυφοειδής κρατήρας με τον Προμηθέα, η κύλικα του Τρικούπη (αρ. 1666), η στάμνος του Πολυγνώτου, συμπεριλήφθηκαν, για συγκριτικούς λόγους, στις Αίθουσες της Συλλογής Γλυπτών.

Η νέα παρουσίαση της Συλλογής των Αγγείων καλύπτει τις αίθουσες 49-57 του α΄ ορόφου, ακολουθώντας την εξέλιξη της ελληνικής κεραμικής από τον 11ο αι. π.Χ. μέχρι και τα ελληνιστικά χρόνια. Κύριος κορμός είναι τα αττικά αγγεία, στα οποία αντιπαραβάλλονται τα πιο αντιπροσωπευτικά δείγματα τοπικών εργαστηρίων, τα οποία επέδρασαν στην αττική κεραμική, επηρεάστηκαν από αυτήν ή αναπτύχθηκαν ανεξάρτητα. Η πορεία διακόπτεται κατά περίπτωση από ενότητες, είτε ανασκαφικές, όπως είναι τα ευρήματα από

04

τα νεκροταφεία ή τα μεγάλα ιερά, είτε θεματικές, όπως αυτή της κατασκευής των αγγείων, των ταφικών εθίμων, του κόσμου της γυναίκας, του γάμου, της καθημερινής ζωής του παιδιού, των αθλητικών αγώνων κ.ά.

Προκειμένου η Έκθεση να μην είναι πληκτική με τη συνεχή παράθεση παρόμοιων αγγείων, χρήσιμων μεν για τον ειδικό μελετητή, κουραστικών όμως για τον απλό επισκέπτη, κρίθηκε απαραίτητη η μείωση του αριθμού των εκτεθειμένων αγγείων στα 2.300 περίπου.

Η Έκθεση συμπληρώνεται από επεξηγηματικές πινακίδες, ενώ μεγάλα επιτοίχια κείμενα και εποπτικό υλικό έχουν αναρτηθεί σε ειδικές κατασκευές.

Η διάταξη των προθηκών έγινε κατά τέτοιο τρόπο ώστε να είναι σαφής για τον επισκέπτη ο διαχωρισμός των αντικειμένων κατά εργαστήρια, σύνολα και θέματα.

Στην επανέκθεση, εκτός από την υπογράφουσα η οποία ανέλαβε την οργάνωση και τη μουσειολογική μελέτη, συνεργάστηκαν στο σχεδιασμό οι αρχιτέκτονες Βασιλ. Δρούγκα και Αντ. Μανιουδάκης. Στο δύσκολο έργο της ολοκλήρωσης της έκθεσης συνεργάστηκαν οι αρχαιολόγοι Χριστίνα Αβρονιδάκη, Άννα Αλεξανδροπούλου, Αναστασία Γκαδόλου, Ελένη Ζώση, Μ. Χιδήρογλου, Γιώργος Καββαδίας, Σταμάτης Φριτζίλας, οι συντηρητές του Εργαστηρίου Κεραμικής Κ. Ιωαννίδου, Π. Αθανασόπουλος, Τ. Κουτούβαλη, Δ. Δέλνος, Ε. Καπίρη, Ευρ. Βελαλοπούλου καθώς και οι συντηρητές του Εργαστηρίου Μετάλλων Γ. Μακρής, Π. Φέλερης, Μ. Κοντάκη και Σ. Σπυριδάκη.

Οι πίνακες με τα σχήματα των αγγείων ήταν έργο της ζωγράφου Δ. Λαμπρέτσα.

Τη γενική εποπτεία του όλου εγχειρήματος είχε ο Διευθυντής του Μουσείου Ν. Καλτσάς.

Αττική γεωμετρική κεραμική (αίθουσα 49)

Στον προθάλαμο της αίθουσας 49, ως εισαγωγή στην Έκθεση, παρουσιάζεται με παραδείγματα ο τρόπος κατασκευής και διακόσμησης των αγγείων.

Ακολουθούν αγγεία αττικών εργαστηρίων που χρονολογούνται από τους υπομυκηναϊκούς μέχρι και τους υστερογεωμετρικούς χρόνους (1125-700 π.Χ.) . Αμφορείς, οινοχόες, πυξίδες, πρόχοι, σκύφοι κ.ά. σχήματα φέρουν γραπτή διακόσμηση ζωνών με γεωμετρικά μοτίβα στα οποία οφείλεται και η ονομασία της εποχής. Καθώς τα περισσότερα από αυτά προέρχονται από ανασκαφές σε νεκροταφεία, η παρουσίασή τους έγινε κατά ανασκαφικά σύνολα. Κατ' αυτόν τον τρόπο, παρουσιάστηκαν ενοποιημένα όπου ήταν δυνατό τα ταφικά σύνολα από τα νεκροταφεία της Νέας Ιωνίας, του Αρείου Πάγου, του Κεραμεικού και της ευρύτερης περιοχής του, καθώς και της Αναβύσσου.

Ο μεγάλος επιτύμβιος αμφορέας αρ. 803 του Ζωγράφου του Διπύλου με παράσταση εκφοράς νεκρού παρέμεινε στην περίοπτη θέση που είχε τοποθετηθεί το 1957 από την Σ. Καρούζου.

05

05 Αττικός μελανόμορφος καλυκωτός κρατήρας με παράσταση ομηρικής μάχης γύρω από το σώμα νεκρού άντρα, πιθανόν του Πάτροκλου. Έχει ζωγραφιστεί με την τεχνοτροπία του Εξηκία. Από τα Φάρσαλα της Θεσσαλίας. Γύρω στο 530 π.Χ. (αρ. 26746).

06 Αττική ερυθρόμορφη πελίκη. Ο Ηρακλής παλεύει με τους ιερείς του βασιλιά της Αιγύπτου Βούσιρη. Του Ζωγράφου του Πανός. Από τις Θεσπιές της Βοιωτίας. Γύρω στο 470 π.Χ. (αρ. 9683).

Επαρχιακά εργαστήρια 8ου και 7ου αι. π.Χ. (αίθουσα 50)

Τη διαφορά μεταξύ των γεωμετρικών αττικών αγγείων και των συγχρόνων τους από άλλα εργαστήρια της ηπειρωτικής και της νησιωτικής Ελλάδας μπορεί να εντοπίσει κάποιος παρατηρώντας τα αγγεία του 8ου αι. π.Χ. από τη Βοιωτία (προθ. 20), τη Θεσσαλία (προθ. 23), την Πελοπόννησο (προθ. 21) και από τα νησιά του Αιγαίου (προθ. 24). Στο κέντρο της αίθουσας ξεχωρίζει ο βοιωτικός πιθαμφορέας (Α 220) με την Πότνια Θηρών, ένα από τα πιο χαρακτηριστικά έργα της ανατολίζουσας περιόδου.

Αγγεία διαφόρων εργαστηρίων του 7ου αι. π.Χ. (αίθουσα 51)

Στην αρχή της αίθουσας κυριαρχεί ο μνημειώδης επιτάφιος πρωτοαττικός αμφορέας του Κυνοσάργους (Α 14497) γύρω στο 650 π.Χ. με το νεκρό που οδηγείται με άρμα στα Ηλύσια πεδία, ενώ στο τέλος της ο περίφημος αμφορέας του Ζωγράφου του Νέσσου (Α 1002, προθ. 41), 620-610 π.Χ., με τον Ηρακλή να καταβάλλει τον κένταυρο Νέσσο. Ανάμεσά τους παρουσιάζονται τα πιο αντιπροσωπευτικά αγγεία του πρώιμου μελανόμορφου ρυθμού, με κυρίαρχους τους σκυφοειδείς κρατήρες από τον τύμβο Α της Βάρης, των ζωγράφων του Βελλεροφόντη, του Λιονταριού και του Νέσσου, (προθ. 32-37). Ένα από τα σημαντικότερα ευρήματα της ανασκαφής της Βάρης είναι το πήλινο ομοίωμα νεκρικής άμαξας (προθ. 40).

Στον ίδιο χώρο εκτίθενται ομαδοποιημένοι οι πιθαμφορείς: οι παριανοί (προθ. 29) οι ευβοϊκοί (προθ. 31) καθώς και ο ανάγλυφος πίθος με την Πότνια Θηρών από το Πυρί της Θήβας.

Κεραμική του α΄μισού του 6ου αι. π.Χ. Τα Μεγάλα Ιερά (αίθουσα 52)

Η μεγάλη αυτή αίθουσα χωρίζεται από δύο εγκάρσιες προθήκες σε δύο μέρη. Στο πρώτο μέρος με έργα του Ζωγράφου των Γοργόνων, του Σοφίλου, και της Ομάδας των Κωμαστών, που εκτίθενται στις προθήκες 43-45, γίνεται κατανοητή η εξέλιξη της αττικής αγγειογραφίας σε σχέση με τα σύγχρονα εργαστήρια της Κορίνθου και της Βοιωτίας, τα οποία παρουσιάζονται στις προθήκες 46, 47 και 48.

Οι προθήκες που ορίζουν το χώρο των μεγάλων Ιερών στεγάζουν τα ευρήματα από τις ανασκαφές στα Ηραία του Άργους και της Περαχώρας (προθ. 51-52).

Στον τοίχο σε μεταλλική κατασκευή έχουν αναρτηθεί τα πήλινα αρχιτεκτονικά μέλη, μετόπες και ακροκέραμα από το ναό του Απόλλωνος στο Θέρμο. Οι μετόπες έχουν ζωγραφιστεί με την τεχνική των αγγείων πιθανόν από κορίνθιους καλλιτέχνες. Από τον αρχαϊκό ναό της Αρτέμιδος Λαφρίας στην Καλυδώνα προέρχεται το ακρωτήριο σε μορφή Σφίγγας γύρω στο 630 π.Χ. (προθ. 59). Τα πολύτιμα ελεφαντοστέινα αφιερώματα, μικρά αριστουργηματικά ανάγλυφα, τα πήλινα ειδώλια και τα χάλκινα μικροαντικείμενα και οι σφραγιδόλιθοι από το Ηραίο της Περαχώρας, το Ιερό της Αρτέμιδος Ορθίας στη Σπάρτη και το Ιερό του Σουνίου (προθ. 53-55), παρουσιάζονται σε τραπεζοειδείς προθήκες, ενώ οι οικίσκοι προβάλλονται στο κέντρο (προθ. 57-58). Για πρώτη φορά παρουσιάζονται στο κοινό οι πρωτότυποι ξύλινοι πίνακες του Πιτσά με παραστάσεις θυσίας και χορού, ζωγραφισμένοι με την τεχνική της tempera.

Η εξέλιξη του μελανόμορφου ρυθμού κατά τον 6ο αι. π.Χ. (αίθουσα 53)

Στη δεξιά πλευρά της αίθουσας μέσα από τα έργα μεγάλων ζωγράφων της μέσης και της ώριμης φάσης του αττικού μελανόμορφου ρυθμού, όπως ο Νέαρχος, ο Λυδός, ο Ζωγράφος του Άμαση, ο

06

Εξηκίας κ.ά., παρουσιάζεται η εξέλιξη του μελανόμορφου ρυθμού κατά τον 6ο αι. π.Χ. Παρουσιάζονται σε σχηματικές ενότητες μεγάλοι αμφορείς και κιονωτοί κρατήρες (προθ. 60), κύλικες και σκύφοι (προθ. 61-62), λήκυθοι (προθ. 66-67).

Στη μέση της αίθουσας δεσπόζει ο καλυκωτός κρατήρας από τα Φάρσαλα (αρ. 26746) με την ομηρική μάχη γύρω από τον νεκρό πιθανόν Πάτροκλο (προθ. 69) που αποδίδεται στο εργαστήριο του Εξηκία. Η προθήκη 68 είναι αφιερωμένη στα ταφικά έθιμα με κυρίαρχα εκθέματα τους ταφικούς πίνακες του Εξηκία. Στην αριστερή πλευρά της αίθουσας αναπτύσσονται με αντιπροσωπευτικά έργα τα σύγχρονα τοπικά εργαστήρια, όπως το ευβοϊκό (προθ. 69), το λακωνικό (προθ. 70), το κορινθιακό (προθ. 72), της Λήμνου (προθ. 74) και της «συγγενικής» της Ετρουρίας (προθ. 73) και τα ιωνικά (προθ. 75-77).

Η δημιουργία του ερυθρόμορφου ρυθμού και η κοινή πορεία με τον μελανόμορφο (αίθουσα 54)

Στην αίθουσα 54 έχει εκτεθεί μελανόμορφη και ερυθρόμορφη κεραμική του τέλους του 6ου και των αρχών του 5ου αι. π.Χ., της εποχής που δημιουργείται ο ερυθρόμορφος ρυθμός σε κάποιο εργαστήρι του Κεραμεικού, γύρω στο 530 π.Χ., και για ένα μικρό διάστημα συμβαδίζει με το μελανόμορφο, ο οποίος πλέον βαδίζει προς τη δύση του.

Αττικά μελανόμορφα και λευκού βάθους αγγεία του τέλους του 6ου και των αρχών του 5ου αι. π.Χ., με μυθολογικές κυρίως παραστάσεις και κυρίαρχα σχήματα τους σκύφους και τις ληκύθους, έργα των Ζωγράφων του Θησέα, της Αθηνάς, του Εδιμβούργου, της Μέγαιρας, του Διόσφου κ.ά. εκτίθενται στις προθήκες 81-85. Από τα σημαντικότερα εκθέματα είναι τα αναθήματα που βρέθηκαν στο περσικό στρώμα καταστροφής της Ακρόπολης το 480 π.Χ. μεταξύ των οποίων η μεγάλη κύλικα του Ευφρόνιου (προθ. 88) και ο μεγάλος καλυκωτός κρατήρας από την Ακρόπολη (αρ. ευρ. Ακρ. 742, προθ. 92).

Έργα του Δούριδος προβάλλονται στην προθήκη 90. Ο Θησέας και ο μαραθώνιος ταύρος παριστάνονται στις δύο πλευρές του μεγάλου αμφορέα του Ζωγράφου του Συλέα γύρω στο 470 π.Χ. (προθ. 93).

Λευκές λήκυθοι (αίθουσα 55)

Σε αυτή την αίθουσα εκτίθενται ερυθρόμορφα και λευκού βάθους αγγεία του 5ου αι. π.Χ., με κυρίαρχες τις λευκές ληκύθους που παρουσιάζονται χρονολογικά, και ομαδοποιημένες κατά ζωγράφους κατά μήκος της μιας πλευράς της αίθουσας. Οι παραστάσεις με θέματα όπως η προετοιμασία και η επίσκεψη στον τάφο, ο Ύπνος και ο Θάνατος, ο Χάρων, συνδέονται άμεσα με τη χρήση τους, που είναι ταφική.

Οι ωραιότερες λευκές λήκυθοι των Ζωγράφων του Αχιλλέα, του Sabouroff, του Bosanquet και του Τετραγώνου προβάλλονται στο μέσον σχεδόν της αίθουσας, στις προθήκες 109-110. Στην έκθεση έχουν συμπεριληφθεί και οι δύο ταφές αρ. 37 και 35 του Κεραμεικού από τις ανασκαφές του Κεραμεικού κατά τα έτη 1891-1892 (προθ. 111-112).

Κατά μήκος της άλλης πλευράς της αίθουσας παρουσιάζονται ερυθρόμορφα αγγεία του 5ου αι. Διάφορα θέματα, κυρίως από τον καθημερινό βίο αλλά και τη μυθολογία, κοσμούν τα αγγεία των Ζωγράφων του Χοίρου, του Zannnoni, της Αμφιτρίτης, του Cleveland, της Φιάλης, του Ορφέα, του Κλεοφώντος, της Ομάδας του Πολυγνώτου, του Ζωγράφου του Δίνου, κ.ά. σύγχρονών τους αγγειογράφων που εκτίθενται στις προθήκες 103-104, 113-114.

Ξεχωριστά αγγεία, όπως η πελίκη του Ζωγράφου του Πανός με τον Ηρακλή και τον Βούσιρη και το επίνητρο του Ζωγράφου της Ερέτριας με την προετοιμασία του γάμου της Άλκηστης, προ-

08

07 Αττικό ερυθρόμορφο επίνητρο (σκεύος για το γνέσιμο του μαλλιού). Η Άλκηστη ακουμπισμένη στην κλίνη παρατηρεί τις φίλες της. Του Ζωγράφου της Ερέτριας. Από την Ερέτρια. Γύρω στο 425 π.Χ. (αρ. 1629).

08 Λευκή λήκυθος με παράσταση αναχώρησης πολεμιστή (ανάπτυγμα). Του Ζωγράφου του Αχιλλέα. Από την Ερέτρια. Γύρω στο 440 π.Χ. (αρ. 1818).

βλήθηκαν σε ειδικές προθήκες (προθ. 105 και 118).

Στο βάθος, σε μεγάλη προθήκη σε σχήμα Π, συγκεντρώθηκαν αγγεία και ειδώλια που σχετίζονται με τη ζωή της γυναίκας σε όλες της τις εκφάνσεις της, με επίκεντρο το γάμο και τα έθιμά του (προθ. 115-117).

Τα τελευταία λευκά και ερυθρόμορφα αγγεία του 5ου αι. π.Χ., όπως οι περίφημες λευκές λήκυθοι της ομάδας R και τα έργα των Ζωγράφων της Ερέτριας και του Μειδία, προβλήθηκαν στις προθήκες που πλαισίωσαν την κολόνα μεταξύ των αιθουσών 55 και 56.

Αγγεία του 4ου αι. π.Χ. (αίθουσα 56)

Καθώς από παλιά υπήρχε η σκέψη να εκτεθεί στο πρώην Νομισματικό Μουσείο η ελληνιστική κεραμική, αποφασίστηκε το «τέλος» της αττικής αγγειογραφίας να καταλήγει στην είσοδό του, ώστε να υπάρχει η συνέχεια της ιστορίας της κεραμικής. Για το λόγο αυτό, η αίθουσα χωρίστηκε σε τρία μέρη.

Στο πρώτο τμήμα, όπου η πορεία της έκθεσης είναι κυκλική και καταλήγει στην είσοδο του Νομισματικού, έχουν εκτεθεί αττικά αγγεία του 4ου αι. π.Χ., αντιπροσωπευτικά έργα ζωγράφων όπως του Μαρσύα, της Ερωτοστασίας ή του Erbach. Κυρίαρχο σχήμα τώρα είναι ο κρατήρας, καλυκωτός ή κωδωνόσχημος, με παραστάσεις σχετικές κυρίως με συμπόσια, τον Διόνυσο και το θίασό του, μυθολογικές μάχες κ.ά. (προθ. 127-129 και 132-137).

Στο κέντρο του χώρου δεσπόζουν οι παναθηναϊκοί αμφορείς από την Ερέτρια, βραβεία στους νικητές στα Παναθήναια, έργα γνωστών ζωγράφων του ερυθρόμορφου ρυθμού που ακολουθούν την παράδοση της μελανόμορφης τεχνικής (προθ. 130-131).

Στο δεύτερο τμήμα της αίθουσας παρουσιάζονται τα επαρχιακά εργαστήρια του 5ου και 4ου αι., όπως το κορινθιακό (προθ. 138), το λακωνικό (προθ. 139-40), το βοιωτικό (προθ. 141) καθώς και τα πήλινα ευρήματα από το Καβείριο της Θήβας (προθ. 142).

Η Έκθεση κλείνει με δύο θεματικές ενότητες με έργα διαφόρων εργαστηρίων και περιόδων. Στην πρώτη, που αναφέρεται στις πιο σημαντικές στιγμές της ζωής του παιδιού έχουν συμπεριληφθεί αγγεία, ειδώλια και παιχνίδια που σχετίζονται με τα Ανθεστήρια, το σχολείο, το παιχνίδι κ.ά.

Η άλλη ενότητα είναι αφιερωμένη στους αθλητικούς αγώνες.

Το γυμνάσιο, η παλαίστρα, τα διάφορα αγωνίσματα, όπως το πένταθλο, ο δρόμος, το άλμα, ο δίσκος, το ακόντιο, η πάλη, η πυγμαχία, οι ιππικοί αγώνες, οι αρματοδρομίες, η αναγόρευση του νικητή και τα βραβεία, παρουσιάζονται μέσα από ένα σύνολο μελανόμορφων και ερυθρόμορφων αγγείων καθώς και ειδωλίων.

Η Επανέκθεση της Συλλογής Αγγείων εγκαινιάστηκε στις 15 Ιουνίου 2005.

Σημειώσεις

* Β. Φιλιππάκη, *Αγγεία του Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου*, Αθήνα χ.χ. Η πριν από το 1999 Έκθεση των Αγγείων παρουσιάζεται στον σύντομο οδηγό *Το Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο*, ΤΑΠ, Αθήνα 1999, σ. 58 κ.ε. Η μετά το 2005 Έκθεση της Συλλογής Αγγείων συμπεριλήφθηκε στον μικρό οδηγό *Το Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο*, ΤΑΠ, Αθήνα 2005.

1 P. Cavvadias, *Musée National, Antiquités myceniennes et egyptiennes, sculptures, vases, terres-cuites, bronzes*, Αθήνα 1894, σ. 74 κ.ε. (Plan Αίθουσες Τ, Υ, Φ, Χ, Ψ).

2 Η. Ζερβουδάκη, *Η Έκθεση των Αγγείων της Σέμνης Καρούζου, Μνήμη Σέμνης Καρούζου, Τιμητική εκδήλωση στη μνήμη της Σέμνης Καρούζου*, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, Μάιος 1995, σ. 25 κ.ε.